

T. B. M. M.

(S. Sayısı : 334)

Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/366)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

13.3.1992

Sayı : B.02.0.KKG/101-291/03201

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulunca 6.3.1992 tarihinde kararlaştırılan "Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

GEREKÇE

Teknolojik imkanlar sayesinde Atmosfer dışı uzaydan yararlanmada büyük mesafeler alınmış, haberleşme başta olmak üzere tüm insanlık için yeni ve alternatif çözümler getirilmiştir. İlk kıtalar arası haberleşme, Uydular Aracılığı ile Haberleşme Uluslararası Teşkilatı (INTELSAT) uydusu aracılığı ile 1966 yılında gerçekleştirilmiş ve bundan sonra haberleşme alanında çok süratli bir gelişme kaydedilmiştir. Haberleşme hizmetleri yanısıra, atmosfer dışı uzaydan, başta uzay araştırmaları olmak üzere, birçok alanda bilimsel araştırmalar için yararlanma yoluna gidilmiştir. Ayrıca, atmosfer dışı uzay millî güvenlik ve askerî amaçlar için de büyük bir önem kazanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, uzayın barışçı amaçlarla kullanılması ve tüm ülkelerin uzaydan eşit haklarla yararlanabilmeleri mülâhazaları; ülkeler arasında gerekli işbirliği, koordinasyon ve dayanışmanın sağlanabilmesi bakımından uluslararası bazı anlaşmaların gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Nitekim, 27 Ocak 1967 tarihli Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dahil Atmosfer Dışı Uzayın Araştırılması ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetini Düzenleyen Prensipler Anlaşması ile, ülkelerin kendi ulusal uzay faaliyetlerinin uluslararası bir sorumluluk taşıdığı ve bu sorumluluğun atmosfer dışı uzaya bir uzay cismi gönderecek veya göndertecek olan devlete ait olacağı kabul edilmiştir.

Ayrıca, 22 Nisan 1968 tarihli Astronotların Kurtarılması, Astronotların Geri Dönüşü ve Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin Geri Dönüşü Anlaşmasıyla, uzaya gönderilen uzay araçlarının dönüşünden önce, istenildiği takdirde, bu araçlara ilişkin bilgi verilmesi kararlaştırılmıştır.

Birleşmiş Milletler, atmosfer dışı uzaya gönderilecek cisimlerin tescil edilerek bu konuda ülkelerin birbirleriyle daha yakın bir işbirliği ve koordinasyon yapabilmesi amacıyla, uluslararası bir düzenlemeye gidilmesi girişimini desteklemiştir.

Uzaya gönderilecek cisimler için, tüm ülkeler hakkında zorunlu bir kayıt ve tescil sistemi getirilmesi, bu konuda uluslararası bir düzen sağlanmasına ve ülkeler arasında daha çabuk ve süratli bir koordinasyon yapılmasına yardımcı olacaktır. Atmosfer dışı uzaya gönderilecek uzay cisimleri için, ülkeler, Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (İTÜ)'ne teknik yönden gerekli bilgileri vermek ve ilgili ülkelerle koordinasyon yapmak zorundadır. Bunun yanı sıra, konunun uluslararası mahiyetteki diğer yönlerini kapsayacak tüm sözleşme ve anlaşmalara da taraf olunması, ülke menfaatleri açısından yararlı olacaktır.

Konu, üyesi olduğumuz uluslararası telekomünikasyon kuruluşları ile de yakından ilgili bulunmaktadır. Nitekim, üyesi olduğumuz Uydular aracılığı ile Haberleşme Avrupa Teşkilatı EUTELSAT'ın bu Sözleşmeyi tanınması için, teşkilat üyesi ülkelerin çoğunluğunun mezkûr Sözleşmeye taraf olması gerekmektedir. Bu nedenle, EUTELSAT, Sözleşmeyi imzalamamış üyelere imzalamaları, imzalamış ancak henüz onaylamamış olan üyelere ise süratle onay işlemlerini tamamlamaları için tavsiyelerde bulunmaktadır.

Ülkemiz, gerek yurtiçi, gerekse milletlerarası telekomünikasyon hizmetlerinde en son teknoloji ürünlerinden yararlanmak suretiyle, haberleşme alanında büyük gelişme sağlamıştır. Ülkemiz, radyolink ve kablo sistemi gibi yerel imkânların yanı sıra, denizaltı kablosu ve uydu aracılığından da yararlanmaktadır. Bu amaçla, uluslararası telekomünikasyon teşkilatlarından kiralama ve satın alma suretiyle muayyen bir uzay kesiminin elde edilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, birçok ülke kendi yurtiçi hizmetleri yanı sıra, bölgesel ve milletlerarası telekomünikasyon hizmetleri için kendi millî uydu sistemlerini servişe vermektedir. Türkiye de, "TÜRKSAT" olarak adlandırılan kendi millî uydu sistemi projesi ile uzay çalışmalarında aktif bir hale gelmiş olup, bu gelişmenin ileride daha da gelişeceği tahmin edilmektedir.

Yukarıda arzedilmeye çalışılan nedenlerle, atmosfer dışı uzayın barışçı amaçlarla kullanılmasına bulunacağı katkı ve bu konuda ülkeler arasında işbirliği, koordinasyon ve dayanışmaya sağlayacağı destek ve atmosfer dışı uzayın tüm ülkelere eşit olarak yararlanabilmesi düşüncesine yardımcı olabileceği dikkate alınarak, Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin Tescili Sözleşmesine ülkemizde de taraf olunması yararlı görülmektedir.

Tasarı, bu amaçla hazırlanmıştır.

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

Esas No. : 1/366

30.3.1993

Karar No. : 29

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı Komisyonumuzun 17.3.1993 Tarihli 6 ncı Birleşiminde Dışişleri Bakanlığı Temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Ülkelerin kendi ulusal uzay faaliyetlerinin uluslararası bir sorumluluk taşıdığı düşünülerek, atmosfer dışı uzayın barışçı amaçlarla kullanılmasına katkıda bulunmak üzere hazırlanan Tasarı Komisyonumuzca uygun görülerek aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulün onayına sunulmak üzere Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan

Atilla Mutman

İzmir

Üye

Hüsamettin Örüç

Bursa

Üye

Arslan Adnan Türkoğlu

Çorum

Üye

Baki Durmaz

Afyon

Üye

M. Vehbi Dinçerler

Ankara

Üye

İsmail Coşar

Çankırı

Üye

Mustafa Doğan

Gaziantep

Üye

Erkut Şenbaş

İzmir

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin
Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun
Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 14.1.1975 tarihinde imza-
ya açılarak 15.9.1976 tarihinde yürürlüğe gi-
ren "Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisim-
lerin Tescili Sözleşmesi"ne katılmamız uygun
bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde
yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini
Bakanlar Kurulu yürütür.

S. Demirel

Başbakan

Devlet Bakanı ve Başbakan Yrd. V.

İ. Téz

Devlet Bakanı

Prof. T. Çiller

Devlet Bakanı

İ. Téz

Devlet Bakanı

Prof. T. Akyol

Devlet Bakanı

O. Kilercioglu

Devlet Bakanı

Ö. Barutçu

Devlet Bakanı

E. Şahin

Devlet Bakanı V.

Ö. Barutçu

Millî Savunma Bakanı V.

İ. Sezgin

Dışişleri Bakanı V.

Prof. O. Kumbaracıbaşı

Millî Eğitim Bakanı V.

Y. Töpcü

Sağlık Bakanı V.

V. Tanır

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

N. Cevheri

Sanayi ve Ticaret Bakanı

M. T. Köse

Kültür Bakanı

D. F. Sağlar

Orman Bakanı

V. Tanır

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerin
Tescili Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bu-
lduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi
Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi
Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü madde-
si Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Devlet Bakanı

C. Çağlar

Devlet Bakanı

E. Ceyhan

Devlet Bakanı

A. Gönen

Devlet Bakanı

G. Ergenekon

Devlet Bakanı

M. Kahraman

Devlet Bakanı

M. A. Yılmaz

Devlet Bakanı V.

E. Ceyhan

Adalet Bakanı

M. S. Oktay

İçişleri Bakanı

İ. Sezgin

Maliye ve Gümrük Bakanı

S. Oral

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Prof. O. Kumbaracıbaşı

Ulaştırma Bakanı

Y. Töpcü

Çalışma ve Sos. Güvenlik Bakanı

M. Moğultay

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

E. Faralyalı

Turizm Bakanı

Prof. A. Ateş

Çevre Bakanı

B. D. Akyürek

ATMOSFER DIŞI UZAYA GÖNDERİLEN CİSİMLERİN TESCİLİ SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşmeye taraf olan devletler,

Atmosfer dışı uzayın araştırılması ve barışçıl amaçlarla kullanımını geliştirme konusunda tüm insanlığın ortak menfaati olduğunu kabul ederek,

27 Ocak 1967 tarihli; Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dahil Atmosfer Dışı Uzayın Araştırılması ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Düzenleyen Prensipler anlaşmasının, Devletlerin kendi ulusal aktiviteleri için atmosfer dışı uzayda yaptıkları çalışmalarında uluslararası sorumluluk taşıyacaklarını ve bu sorumluluğun uzaya yerleştirilen cismin kayıt işlemlerini yapan Devlete ait olduğunu beyan ettiğini hatırlayarak,

Astronotların Kurtarılması ve atmosfer Dışı Uzaya Gönderilen Cisimlerle Astronotların Geri Dönüşü ile ilgili 22 Nisan 1968 Tarihli anlaşmanın, uzaya cisim gönderen otoritelerin, hak sahibi oldukları sınırların dışındaki uzaya fırlattıkları bu cisimlerin geri dönüş tarihinden önce, istek üzerine, tanımlayıcı hertürlü bilgiyi sağlayacaklarını belirttiğini hatırlayarak,

Ayrıca, 29 Mart 1972 tarihli, Uzay Cisimlerinin Sebep Olacağı Zarara İlişkin Uluslararası Sorumluluk Sözleşmesinin; uzay cisimlerinin neden olduğu zararın uzaya cisim gönderen ülkeye yüklediği sorumlulukları belirleyen uluslararası kural ve usulleri tespit ettiğini anımsayarak,

Ay ve Gök Cisimleri dahil, Atmosfer Dışı Uzayın araştırılması ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Düzenleyen Prensipler anlaşması ışığı altında, atmosfer dışına gönderilen uzay cisimlerinin, bu cisimi uzaya yerleştiren Devlet tarafından ulusal tescil işleminin yapılmasını isteyerek,

Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğince, atmosfer dışı uzaya gönderilen cisimler için zorunlu olarak merkezi tescil işlemi yapılması ve bunun devam ettirilmesini isteyerek,

Uzay cisimlerinin tanımlanmasında Taraf Devletlere yardımcı olmak üzere ilave yol ve yöntemlerin sağlanmasını isteyerek,

Uzaya gönderilen cisimler için zorunlu kayıt sistemi getirilmesinin, özellikle cisimlerin tanımlanmasında yardımcı olacağına ve atmosfer ötesi uzayın kullanılması ve araştırılması için uluslararası hukukun uygulanması ve geliştirilmesine katkıda bulunacağına inanarak,

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir.

MADDE I

Bu sözleşmede yer alan

a) "Uzaya Cisim Gönderen Devlet" terimi

i. Bir uzay cismini uzaya gönderen ya da gönderten Devleti,

ii. Ülke sınırları içinden veya tesislerinden uzay cisimi gönderilen Devleti, ifade eder.

b) "Uzay Cisimi" terimi bir uzay cisminin parçalarını olduğu kadar onu gönderen uzay aracı ve onun parçalarını da kapsar.

c) "Tescil Eden Devlet" terimi Madde II'ye uygun olarak uzaya gönderilen cismin tescil işlemini yapan Devleti ifade eder.

MADDE II

1. Bir uzay cismi dünya etrafındaki yörüngesine veya daha uzaktaki bir yörüngeye yerleştirildiğinde, cismi uzaya gönderen Devlet, kayıtların tutulduğu kayıt sistemine kaydettirmek suretiyle cismin tescil işlemini yapacaktır. Uzaya cisim gönderen her Devlet böyle bir kayıt işlemi yapıldığını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirecektir.

2. Bir uzay cismi ile ilgili olarak, cismi gönderen iki veya daha fazla Devlet söz konusu olduğunda, Ay ve Diğer Gök Cisimleri dahil Atmosfer Dışı Uzayın araştırılması ve kullanımında Devletlerin Faaliyetlerini düzenleyen Prensipler anlaşmasının VIII inci maddesi hükümleri gözönüne alınarak ve uzaya cisim gönderen Devletler arasında uzay cisminin ve ilgili personelin yetki ve kontrolüne ilişkin yapılmış veya yapılacak anlaşmalara herhangi bir zarar getirilmeksizin, bu maddenin 1 inci paragrafı uyarınca cismin tescil işlemini kimin yapacağını, bu Devletler müştereken belirleyecektir.

3. Her bir tescil işleminin kapsamı ve hangi şartlar altında sürdürüleceği, tescili yapan ilgili Devlet tarafından belirlenecektir.

MADDE III

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Madde IV uyarınca verilen bilgilerin kaydedileceği bir Kayıt Sistemini muhafaza edecektir.

2. Bu kayıt sistemindeki bilgilere tam ve açık erişim mümkün olacaktır.

MADDE IV

1. Tescil eden her Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, mümkün olan en kısa sürede, kendi kayıt sistemindeki her uzay cismi ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri verecektir.

- a. Uzaya Cisim Gönderen Devlet veya Devletlerin isimleri,
- b. Uzay cismini tanıtan uygun bir isim veya tescil numarası,
- c. Gönderiliş tarihi ile gönderen ülke veya gönderiliş yeri,
- d. Aşağıdakiler dahil olmak üzere temel yörünge parametreleri :
 - i. Yörünge nin ekvator düzlemini kestiği noktalar arasındaki süre,
 - ii. Yörünge nin eğikliği,
 - iii. Dünyadan en uzak noktası,
 - iv. Dünyaya en yakın noktası,
- e. Uzay cisminin genel fonksiyonu,

2. Tescil eden her Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine zaman zaman kendi kayıt sistemindeki bir uzay cismine ilişkin ilave bilgi verebilir.

3. Tescil eden her Devlet, hakkında daha önce bilgi verdiği dünya etrafındaki bir yörüngeye yerleştirilmiş ancak artık yörüngede olmayan uzay cisimleriyle ilgili olarak, mümkün olduğunca fazla ve en kısa sürede Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bilgi verecektir.

MADDE V

Dünya etrafındaki veya daha uzaktaki bir yörüngeye yerleştirilen bir uzay cismi, ismiyle veya Madde IV, paragraf 1 (b)'de belirtilen tescil numarasıyla veya her ikisiyle birlikte tanımlandığında, tescili yapan Devlet, Madde IV uyarınca uzay cismine ilişkin bilgileri Birleşmiş

Milletler Genel Sekreterine gönderirken bu durumu da bildirecektir. Böyle bir durumda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu bildirimini kayda geçirecektir.

MADDE VI

Bu Sözleşme hükümlerinin uygulanması esnasında bir Taraf Devlet, kendisine veya halkına veya tüzel kişilere zarar veren veya tehlikeli veya zararlı olabilecek mahiyetteki bir uzay cismini tanımlayamaz ise, diğer Taraf Devletler, özellikle uzay monitör ve izleme imkanlarına sahip Devletler, ellerindeki imkanları en iyi şekilde kullanmak suretiyle, o Taraf Devlet veya onun adına Genel Sekreter aracılığı ile yapılacak istek üzerine, cismin teşhisi için adil ve makul şartlarla yardım sağlayacaklardır. Böyle bir talepte bulunan Taraf Devlet, imkanların elverdiği ölçüde, talebe gerekçe olacak olayların zamanı, mahiyeti ve ayrıntıları ile ilgili bilgileri sunacaktır. Yardımların ne şekilde yapılacağına ilişkin düzenlemeler ilgili taraflar arasındaki anlaşmayla belirlenecektir.

MADDE VII

1. Bu Sözleşmenin VIII-XII (dahil) Maddeleri hariç tutulmak üzere, Sözleşmede Devletlere yapılan atıflar, uzay faaliyetlerinde bulunan uluslararası, hükümetlerarası teşkilatlar için de geçerlidir. Ancak böyle bir teşkilatın, bu Sözleşme ile sağlanan hak ve yükümlülükleri kabul ettiğini beyan etmesi ve teşkilata üye ülkelerin çoğunluğunun bu Sözleşmeye ve Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dahil Atmosfer Dışı Uzayın Araştırılması ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Düzenleyen Prensipler Anlaşmasına taraf olmaları gerekmektedir.

2. Böyle bir teşkilata üye ve bu Sözleşmeye taraf olan Devletler, teşkilatın bu Maddenin 1 inci paragrafına göre bir deklarasyon yapmasını temin amacıyla her türlü gerekli tedbiri alacaklardır.

MADDE VIII

1. Bu Sözleşme New York'taki Birleşmiş Milletler binasında tüm Devletlerin imzalarına açık tutulacaktır. Bu Sözleşmeyi, bu Maddenin 3 üncü paragrafına göre yürürlüğe girmeden önce imzalamamış olan bir Devlet, herhangi bir zamanda Sözleşmeye taraf olabilir.

2. Bu sözleşme İmzacı Devletlerin onayına tabi olacaktır. Onay ve kabul belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine teslim edilecektir.

3. Bu Sözleşme, onay belgelerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine teslim eden Devletler arasında beşinci onay belgesinin teslim edildiği tarih itibariyle yürürlüğe girecektir.

4. Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesini müteakip onay veya kabul belgelerini teslim eden Devletler için Sözleşme, onay veya kabul belgelerinin teslim edildiği tarih itibariyle yürürlüğe girecektir.

5. Genel Sekreter tüm İmzacılara ve Sözleşmeyi kabul eden Devletlere; her imza tarihini, onay ve kabul belgelerinin teslim edildiği tarihi, yürürlüğe giriş tarihi ve diğer hususları süratle bildirecektir.

MADDE IX

Bu Sözleşmeye taraf her Devlet Sözleşmede değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Değişiklikler, değişiklikleri kabul eden Taraf Devletler için çoğunluk sağlandığında, geriye kalan diğer Taraf Devletler için değişikliği kabul ettiği tarihlerde yürürlüğe girecektir.

MADDE X

Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden on yıl sonra, Sözleşmenin geçmişteki uygulaması dikkate alınarak, Sözleşmede revizyon yapılmasının gerekli olup olmadığını inceleyebilmek bakımından Sözleşmenin gözden geçirilmesi hususu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun geçici gündemine alınacaktır. Bununla beraber, Sözleşmenin beş yıl yürürlükte kalmasından sonra herhangi bir tarihte, Taraf Devletlerin üçte birinin teklifi ve Taraf Devletlerin çoğunluğunun mutabakatı ile bu sözleşmenin gözden geçirilmesi için bir konferans yapılacaktır. Böyle bir gözden geçirmede uzay cisimlerinin tanımlanması dahil her türlü teknolojik gelişmeler dikkate alınacaktır.

MADDE XI

Bu Sözleşmeye taraf olan her devlet, yürürlüğe girişten bir yıl sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yazılı olarak bildirmek suretiyle, Sözleşmeden çekilme bildirimini verebilir. Böyle bir çekilme, bildirim alınmasından itibaren bir yıl süre içinde gerçekleştirilebilir.

MADDE XII

Bu Sözleşmenin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca orijinal metinleri aynı doğrulukta olup, onaylı kopyalarını tüm İmzacılara ve Sözleşmeyi kabul eden Devletlere gönderecek olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine teslim edilecektir.

Bunun bir belgesi olarak, aşağıda imzaları bulunanlar, hükümetlerinin tam yetkilileri sıfatıyla bin dokuzyüz yetmiş beş yılının ondört Ocak tarihinde New York'ta imzaya açılan bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

